

”Ihmiskunta on luonut korkeakulttuureita ilman polttomoottoreita” – Lasse Nordlundin kokemuspohjainen elämänfilosofia

Tere Vadén

Elämämme perusteista

Jo useita vuosia, 90-luvun alkupuolelta lähtien Lasse Nordlund on ensin kehittänyt ja sitten edelleen harjoittanut omavaraista elämää itäisimmässä Suomessa. Hän aloitti ”metsänvaltaus”-hankkeella mottonaan ”ei takaisin luontoon vaan takaisin luolaan”, pyrkien elämään kodan kaltaisessa asumuksessa keräillen ja kalastaen. Leikillään Nordlund kutsuu aloitustaan ”valtaukseksi”, koska hänen mukaansa kaikilla pitää olla oikeus omavaraiseen, köyhään elämään omistusoikeuksista riippumatta. Kotieläinten pitoa sisältäneen vaiheen jälkeen Nordlund on saapunut nykyiseen sangen vakaalta vaikuttavaan tilanteeseen, jossa hän viljelee kasviksia ja kerää paljon sieniä ja marjoja. Nyt mukana on myös puoliso ja lapset. Nordlund tekee suuren osan työ- ja tarvekaluistaan luonnonaineista itse, aina kalaverkkoja ja ämpäreitä myöten. Ilmaisuu ”kätevä käsistään” on vajavainen kuvaamaan Nordlundin taitoja ja intoa ryhtyä toimeen – kukapa meistä tarttuisi ajatukseen rakin tekemisestä ilman rautaosia, kun seuraavan kerran sattuu ilmenemään tarvetta uudelle vaatteelle.

Taustalla on paitsi ajatus omavaraisuudesta, myös energia- ja työtaloudellisuudesta, todella pitkän tähtäimen ja ison mittakaavan taloudenpidosta. Tätä kokonaisuutta koskevat ajatuksensa Nordlund on koonnut pamfletiksi nimellä *Elämämme perusteista*, jonka Palladium -kustantamo julkaisi syksyllä 2008 – seuraava keskustelu on käyty pian kirjan julkaisemisen jälkeen. Kirjassa Nordlund esittelee käytännön tasolla omia ratkaisujaan ja perustelee omavaraisuuden välttämättömyyttä ekologisista ja filosofisista perusteista. Kirja sisältää myös Nordlundin nykyisen kumppanin Maria Dorffin tutkielman Nordlundin työtavoista ja tekniikoista.

Ekonomiaan liittyy erottamattomasti etiikka; Nordlund ei halua osallistumalla tukea kestävämmän ja epätasa-arvoisena pitämänsä nyky-yhteiskuntaa. Kuten hän itse sanoo: ”Jyrkimmässä vaiheessa en suostunut edes menemään auton kyytiin.” Tärkeällä tavalla Nordlund edustaa hyvin harvinaista poliittista oliota, käytännön anarkistia tai ”primitivistä”, joka tekee enemmän kuin puhuu, vaikka hyvin puhuukin. On ainutlaatuinen kokemus kuulla sanoja, joiden takana on esimerkin ja tekojen koko paino.

LN: Mun lähtökohtana on ollut vastuu tai moraalit. Yleensä vastuu on delegoitu tuntemattomille tahoille monissa asioissa. Mä haluaisin vastata siitä, mitä minä itse aiheutan enkä olla mukana missään sellaisessa, josta en voi ottaa vastuuta.

Ei meidän kannata purkaa ahdistustamme maailmanmenosta liikaa yhteiskuntaa edustaviin henkilöihin, sillä mekin olemme tukevasti mukana tihutyössä joko tietämättä tai olosuhteiden pakottamina. Valtiolla on tuhansien vuosien historia, jonka aikana se on ehtinyt hioa hallitsemisen menetelmiä. Huonosti menestyvä järjestelmä on nopeasti entinen silloin, kun siihen alkaa kohdistua ihmisten vihat. Nykyinen valtio on erään poliittisen evoluution tulos, joka on osannut riittävän hyvin kanavoida ihmisten kapinoivia mieliä ja aggressiivisia tunteita itselleen vaarattomaan suuntaan. Käännän nyt päälaelleen melko yleisen käsityksen, jonka mukaan valtiokoneisto olisi ihmisten käsissä. Valtion poliittisen evoluution päämäärää on vain valtiojärjestelmän varmistaminen. Siihen tarkoitukseen se luo ihmisten kanssa rajapinnan, joka antaa meille tunteen, että meillä olisi ohjaket käsissä. Vaalit luovat harhan vaikutusmahdollisuuksista, poliitikko antaa illuusion että vastassa olisi inhimillisin tavoin toimiva elin, vähän niin kuin isä-valtio. Kun ihminen luulee vaikuttaneensa hän on tyytyväinen itseensä, eikä hän enää havaitse, että kehitys kulkee aivan muita ratoja, kuin mitä suuri osa ihmisistä väittää haluavansa. Ihmettelevälle virallinen peiteselitys on, että demokratiassa äänesi sulautuu miljooniin muihin tai kansallinen kilpailuasema pakottaa tekemään niin ja näin. Hyvin tärkeää on nähdä, että valtio, media ja kulttuuri ovat saumattomasti osa samaa pakettia eikä ole edes varsinaista johtajaeliittiä. On vain ihmisiä, jotka vaihtelevan hyvin osaavat hakeutua paikkoihin, missä järjestelmän kultasuonet sykkivät. Olemme syvenevässä pulassa, joista tämä esittämäni yhteiskuntamalli selittää monia asioita aika hyvin. Esimerkiksi etteivät demokratia ja diktatuuri ole vastakohtia ja demokratia voi portaattomasti siirtää itsensä autoritaariseksi järjestelmäksi. Kun lehdessä lukee poliittisesta korruptiosta, nousee sisällämme raivo, joka voisi purkautua seuraavassa mielenosoituksessa väkivaltaisesti. Tähän järjestelmään on varautunut reagoimaan sujuvasti pitkällä kokemuksellaan ja jättää katutaistelijoille jopa tunteen toiminnan merkityksellisyydestä, että ”perkele, niille näytettiin!”. Näin elämämme kuuluu vastustaessamme kaikenlaista emmekä osuneet kertaakaan ytimeen. Valtiojärjestelmä on tunteittemme projektio, mutta ei tahtomme väline. Pohdin yleensä, millaiseen tunnetilaan uutisoinnilla on tarkoitus minut saada, koska yksinkertaiset tunnetilat vievät helposti pohjan havainnoilta ja se on valtio-olion tarkoituksin. Tällä on kauaskantoisia seurauksia kansalaistoiminnalle, mihin voimansa kohdistaa. En voi koskaan olla varma, tukevatko elämäni ratkaisut sittenkin tätä koneistoa ja minkä verran, mutta yritän olla ruokkimatta hullua ratsua, jotta sen vauhti hiljenisi.

Nordlund asui lapsuutensa ensin Suomessa ja sitten Saksassa ja on käynyt koulunsa ruotsiksi ja saksaksi, suomi on vasta kolmas hänen kielistään. Vaikka hän nykyisellään näyttäytyykin lähes omalakisena luonnonilmionä, joka on saanut aikaan sen, mistä monet vain haaveilevat – mahdollisimman suuren omavaraisuuden – Nordlund peräkärry-pyörineen ei ilmestynyt Suomenlahden satamaan tyhjästä. Hänen nuoruuteensa kuuluu kokemuksia Saksan valtiokriittisistä ja vaihtoehtoisista liikkeistä, samoin ekoyhteisökokeiluista Suomessa.

Omaehtoista luonnontiedettä

Lasse Nordlundin elämä on kokonaistaideteos, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Niin sanotulle tavalliselle ihmiselle se on täynnä yllätyksiä. Pienin yllätys ei ole, että poikamiesvuosinaan muutaman kympin vuosibudjetilla elänyt, kulutusyhteiskunnan ja rahatalouden hylännyt Nordlund ei ole tiukkapipoinen askeetti tai ankara jähittäjä, vaan maailman ilmiöistä kiinnostunut ja elämäniloinen ihminen. Kuvaavaa on, että Nordlund myöntää kaipaavansa joitakin "modernin yhteiskunnan" tarjoamia nautintoja, kuten lättöjä ja tupakkaa. Ja vielä enemmän – hän sanoo antavansa itselleen toisinaan luvan sortua näihin kiusauksiin mieluummin kuin loppuun saakka käyttää voimavaroja itsekieltäytyksen ylläpitoon. Omavaraistaloutta hän pitää suojanaan sellaisia päänäpistöjä vastaan. Itsetuntemus ja yksinäisyyden sieto ovat luonnollisesti Nordlundin vahvoja puolia. Hän nauraa puhuessaan paljon, liikuttuukin. Pitkät pimeät talviajat antavat paljon aikaa ajatteluun, mikä näkyy henkisenä vahvuutena ja kypsyytenä. Mutta Nordlund ei ole erakko, vaan puhuu paljon ja mielellään omasta kylästään ja puoliksi vitsaillen sanoo sen ihmisiä "omaksi alkuperäiskansakseen."

LN: Siinä kylässä on omalaatuisia elämäntapoja ja voimakkaita persoonia. Esimerkiksi Valtimolla on asunut myös suomenkielinen shamaani, ehkä Suomen viimeinen, joka kuoli vuonna 1965. Häntä on hyvin paljon dokumentoitu. Tunsin hänen veljensä pojan. Istuimme siinä samassa tuvassa ja ystäväni kertoi paljon, mitä asioita on tapahtunut siellä ja miten lapset pelkäsivät tätä shamaania. Hän teki vanhalla tavalla, ekstaasilla. Hänen nimensä oli Pekka Tuovinen, eli siellä on jotain tämmöstä arkaaista olemassa.

TV: Itä ja pohjoinen on varmaan Suomessa viimeiset syrjäseudut.

LN: Siellä vaikuttaa myös se, kun ihmisiä on kulkeutunut Suojärveltä, toisten ihmisten parantaminen on muistissa. Meidän kylä on suuri evakkokylä, ja tämä on kenties suojannut tätä perimätietoa paremmin nykyhetken saakka. Mutta nyt on isoja muutoksia ikävään suuntaan, kun siellä on se kaivosteollisuus...

TV: Onko siellä uraania vai mitä siellä on?

LN: Ei meillä ole uraania vaan nikkeliä, Euroopan isoin nikkeli esiintymä, noin 40 kilometriä meidän paikasta. Mutta siellä on muitakin isoja valtauksia.

TV: Se on niin lyhytaikainen työ se kaivostyö. Se voi pari sukupolvea kestää, mutta sitten siinä on jäljellä kuoppa enää. Ne on niin isoja monokulttuureita, kaikki ihmiset on käytännössä töissä siellä samassa paikassa.

LN: Joo, kun monet muut elinkeinot ovat maaseudulta jo hävinneet. Viljelijät kertovat nyt, että kun maitokiintiöitä puretaan, se johtaa siihen, että maidon tuotanto siirtyy sinne, missä se on halvempaa. Ja eihän ne maatilat ole paljon muutakaan enää tehneet. Usein ne eivät viljele edes omia perunoita.

TV: Mikä sun näkökulma on siihen, että EU:n myötä tilojen koko koko ajan kasvaa ja pienempiä lyödään yhteen, tilojen määrää vähenee, onko olemassa pientiloja enää?

LN: Pienet tilat ovat lopettamassa, elleivät ne ovat tosipieniä, kuten meidän kaltaiset tilat. Esimerkiksi meidän kunnan isoin viljelijä on luomutilallinen, siellä on 270 hehtaaria viljelyksessä. Nuoret viljelijät ovat kasvanee EU:n myötä. Mutta musta tuntuu, että maatalous on myös henkisesti teknokratisoitunut, koska uudempi sukupolvi on nostanut uudenlaisen insinöörimäisen tuotantosysteemin pystyyn. Tulevaisuuden navetassa on robotti. Siellä ei tehdä enää raskasta työtä eikä olla enää paljon kosketuksessa eläimeen eikä maahan. Ne ovat insinööriklappeja, jotka ovat alusta lähtien rakentaneet oman toimintansa EU-direktiivien varaan, ja niillä on laaja tietämys, minkälaisia tukia saa. Mä luulen, että viljelijäihmiset ovat jo tottumassa uuteen EU aikaan.

Usein lähtökohtana omavaraisen elämän tavoitteluun on jokin uskonnollinen perinne, kuten esimerkiksi kristillisellä Amish-yhteisöillä tai tolstoilaisuudessa, tai historialliset ihanteet, kuten Iridiamant-intiaaneilla. Nordlund kuitenkin pitää järjestä ja luonnontieteestä, eikä tavoittele menetettyä kulta-aikaa. Hän pohtii ja kokeilee: "Omavaraisuuden kautta myös ajatukset muuttuvat riippumattomammiksi."

LN: Luontaistaloutta voi myös tutkia, esimerkiksi ravinnekierroja. Joensuun yliopistoon olen ollut yhteydessä, mutta mun kokemus yliopistomeiningistä on todella surkea. Mulla on ollut romanttinen kuva yliopistosta hengenviljelyn paikkana. Kaipaen sitä, että vois jakaa ajatuksia, koska on paljon teemoja, joita ei voi kylällä jakaa. Kuten esimerkiksi säveltäminen, kun ei enää ole paljon pianoa pimputtavia isäntiä. Paljon vois tehdä todellista perustutkimusta, kuten esimerkiksi sienistä, loistaudeista, ihan havaintoihin perustuen. Mutta tieteessä on nykyään aina se, että tutkimuskohde on kallis tai se on kuussa. Esimerkiksi mun marjojensäilytys-menetelmä [jossa ei käytetä säilöntäaineita vaan marjatölkkejä käännetään jatkuvasti ensin kerran päivässä sitten kääntötahtia vähitellen hidastaen] on havaintopohjaista perustutkimusta, jota kuka tahansa voi tehdä. Mutta ennakoasenteet ja laput silmillä hankaloittavat meiltä yksinkertaisten asioiden keksimistä, jos ne tuntuvat hankautuvan olemassaolevien käsitysten kanssa. Harva biologi olisi lähtenyt edes kokeilemaan tätä säilöntämenetelmää, koska hänelle ei olisi tullut mieleen, että se voisi toimia. Ei meidän tarvitse tieteestä luopua, se voi olla yhtä luonnonläheinen kuin muukin elämäntapa, mutta yhtä haastavaa kuin kvanttifysiikka. Yhteistyö akateemisesti koulutettujen tahojen kanssa on kariutunut ensisijaisesti siihen, etten kuulu mihinkään tiedekuntaan eikä minulla siten ole statusta. Kirjani pääkirjoitusta laatiessani 18 vuotta sitten yritin kerätä tietoa aiheista. Jos minulle edes vastattiin, niin ainakaan mitään syvempää ei kerrottu.

Mä näen sosiaalisen statuksen todella haittaavana tekijänä varsinkin yhteiskunnan murroksessa, joka vaatii oman sosiaalisen aseman muutoksia. Kuppikuntaisuus hallitsee, tieto ei kulkeudu sinne missä sitä tarvittaisiin, tieto ei tihku tarpeeksi. Sienikirjat esimerkiksi olettavat että lukija on tyhmä, vaikeimmat ja mielenkiintoisimmat asiat on jätetty pois. Kirjoihin on jätetty se, mikä on varmaa ja itsestäänselvää ja josta ei voi tulla oikeudellisia ongelmia. Minä haluan tietää myrkkukasveista, esimerkiksi voiko puuduttaa, jos vedetään hammasta. On mahdotonta kysyä lääkäriltä, ei ne tiedä eikä kerro. Itse asiassa suhteemme tietoon on äärimäisen kireä ja melko suorassa yhteydessä vallankäyttöön. Ihmiset panttaavat tietoaan pelossa, että toinen voisi hyödyntää tietoon kätkeytyvän kaupallisen potentiaalin. Hyödyttämättä jäänyt potentiaali mielletään vieläpä tappioksi. Kirjoitin saksalaiseen "Stern"-lehteen vastanäkökulman piratismiin liittyvästä ajojahdistista. Erityisesti yhteiskunnallisessa murroksessa on tiedonkulku avattava. Minusta voi bitti-muotoisten piraattikopioiden käytön perustella moraalisesti, jos vastaavasti antaa omat hengentuotteet vapaaseen käyttöön. Lehti ei julkaisut kirjoitustani. Tiedon kaupallisen potentiaalin kaventaminen auttaisi madaltamaan työnjakoa, joka on täysin kestävämmällä pohjalla. Meillä ei ole mahdollisuutta kestävään energiatalouteen, jos suurin osa väestöstä tekee työtä alkutuotannon ulkopuolella. Siihen ryhmään kuuluvat myös tutkijat ja taitelijat, jotka saavat ruokansa hengentuotteiden myymisestä. Rahataloudesta vetäytyminen kohti alkutuotantoa on paras lääke, jonka tähän vinoutumaan keksin.

Joka tapauksessa paljon enemmän voi tehdä itse, myös opiskella. Usein ajatellaan, että esimerkiksi jos haluaa soittaa kitaraa eikä se suju, niin haluaa paremman kitaran, jotta se onnistuisi. Kuvitellaan, että se taito on esineestä kiinni. Mutta oikein lahjakas soittaja saa aikaan parilla kielellä vaikka minkälaisen teoksen. On olemassa jonkinlainen "välinefiksaatio". Se on lähes animistista uskoa siihen, että jokin, esimerkiksi tämä puupala, voi antaa taitoa. Samalla tavalla ajatteleminen, että vain oppilaitokset ovat portteja ymmärrykseen.

Maatalouden sietämätön keveys ja raskaus

Hyvä esimerkki Nordlundin asenteesta maailmantilanteeseen on hänen ajatuksensa "ilmastonmuutos-maanviljelystä". Nordlundin mukaan ei kannata keskittyä liikaa yhteen kasviin tai lajikkeeseen, eikä liikaa luottaa vanhoihin sanontoihin, koska muuttuvat ilmasto-olosuhteet saattavat vaatia nopeita muutoksia ja virkeää ajattelua myös viljelijäiltä. Eniten Nordlund luottaa kokemusperäiseen yrityksen ja erehdyksen menetelmään, jota intuitio ja järki tukevat. Hän tuntee viimeaikaista luonnontiedettä hyvin, ja valikoi itsenäisesti ja kriittisesti saatavilla oleva tietoa. Ei ihme, koska hän on omalla työllään saanut esiin merkittäviä tosiseikkoja, kuten esimerkiksi todenmukaisen käsityksen siitä, miten näillä leveysasteilla voidaan omavaraisesti elää ilman kotieläimiä ja miten paljon työtä ja maata tämä vaatii.

Moderni maatila on valtavan riippuvainen fossiilisista polttoaineista; koneistettu maatila saattaa kuluttaa energiaa enemmän kuin se ruokana tuottaa. Yllättävä on myös havainto, että omavaraistaloudelle eläintenpito voi olla epäedullinen valinta. Pelkällä kasvien viljelyllä ja keräilyllä pääsee Nordlundin mukaan helpommalla. Kaikki nämä ovat seikkoja, joita ei tieteellisestä kirjallisuudesta löydy ja joiden kokemusperäinen osaaminen on katoamassa, jollei jo kokonaan hukkunut. Nordlundin tulosten mukaan yksi ihminen tarvitsee vain noin neljä aaria (400 neliometriä) viljelymaata pysyäkseen ruoissa koko vuoden, jos käy myös sienessä ja marjassa. Ehkä ällistytävien havainto on tarvittava työn määrä; antropologit ovat kyllä esittäneet, että keräilijä-metsästäjien suoraan ruoanhankintaan käyttämä työ määrä on paljon lyhyempi kuin nykyihmisen normaali työpäivä, mutta Nordlundin luvut koskevat maanviljelystä vieläpä melko ankaralla ja tuottamattomalla alueella. Hänen mukaansa koko taloudenpito mukaan lukien polttopuun hankinta, ruoan viljely, vaatteiden teko (villan keritsemisestä kankaan kudontaan), käyttöesineiden ja kalastusvälineiden valmistus vie työaika noin puoli päivää, jos työaika jaetaan tasaisesti koko vuoden ajalle.

TV: Tekniikan ja automaation lupaus on helppouden lupaus, mutta tosiasia kuitenkin on, että työ määrää voi olla esimerkiksi meille, jotka käydään kahdeksan tuntia päivässä töissä, pidempi kuin sulla tai ainakin joillain tavalla ...

LN: ... ilottomampi. Joskus kun näkee esimerkiksi vanhoja puutaloja ja niiden koristelua ja vertaa sitä nykyisiin taloihin niin ihmettelee, miksi ihmiset ei enemmän hämmästele tätä. Että aiemmin oli kaikkia leikkauksia ja kuviota, kauneusarvoja, ja nyt ei ole aikaa tehdä mitään sellaista...

TV: Ainakin monilla johtajilla ja muilla tehokkailla ihmisillä on hirveä kiire ja paljon ylitöitä. Jossain vaiheessa viime vuosisadan alussa työläiset sai tapeltua lyhennettyä työviikkoja, lyhennettyä työaika, mutta nyt se menee toisinpäin. Ranskassa esimerkiksi on uudestaan pidennetty työaika. Ihan uskomatonta, että mikä se lupaus sitten on, jos tämä helppouden lupauskaan pidä.

LN: Mä olin vähän naiivi, kun mä muutin sinne Itä-Suomeen. Mä ajattelin, että jos mä pystyn rakentamaan mallin, joka näyttää, todistaa, että pärjää vähemmällä ja pysyy tyytyväisenä, mä ajattelin, että no, sittenhän ihmisiä on helppo vakuuttaa. Siellä on ollut useita kiinnostuneita ja monia, joilla on kriittinen suhtautuminen nykymeininkiin. Jotkut ovat yrittäneet jotenkin muuttaa elämäntapansa tasapainon. Esimerkiksi eräs viljelijä hankki hevosen, hän meinasi harjoitella kyntämistä hevosella. Mutta hän luopui siitä, kun ei pystynyt alasajoon. Alasajo on kokonaisuutena se hankalin juttu, pitää saada tavallaan äärimäisen tasaisesti menot ja tulot laskemaan, todella hyvin ajaa alas, ettei hyvä yritys kumoja itse itseään. Ja minun mielestä heillä useimmilla ei ole edellytyksiä siihen, koska siinä pitää olla jonkunlainen ehkä kuitenkin abstraktimpi kyky jäsentää asioita. Moni ajattelee, että joo Lasse tekee nyt näin, niin tehdään itse samalla tavalla niin se asia lutviutuu, mutta kun minun pitää tehdä 50 asiaa samaan aikaan. Kokonaisuuksia ei voi muuttaa kestävästi pala kerrallaan -periaatteella. Jos ei hahmota ruoanhankintaseikkojen, henkisen hyvinvoinnin, sosiaalisen elämän sekä fyysisen kehon välisiä yhteyksiä, muutospyrkimyksestä tulee raskas ja se kuihtuu.

TV: Se on varmaan "vie mennessä ja tuo tullessa" -kokonaisuus, täytyy olla mielessä koko vuoden kierto.

LN: Ja sitten kun ihmiset ovat yleensä väsyneitä, heillä ei ole kapasiteettiakaan tehdä kovin monimutkaisia ratkaisuja tai muutoksia. Väsymys on muutoksen este. Ehkä jonkun sairasloman kautta ihmisellä on mahdollisuus orientoitua uudestaan.

Luontaistalouden verkosto

Kirjassaan Nordlund esittää ajatuksen, että luonnon resurssien köyhtyminen yhdessä talouden kasvupakon kanssa erittäin todennäköisesti johtaa uusiin pakkovallan muotoihin. Tätä vastaan hän haluaa nostaa "oikeuden köyhyyteen". Vaihtoehtoina ovat "hajoaminen tai hajauttaminen". Nordlundin ihanteena on toisistaan riippumattomien pienten talousyksiköiden verkosto, jossa ei synny suuria energia- tai työvoimaresursseja, jotka antaisivat mahdollisuuden erilaisiin väkivaltaisen alistamisen muotoihin. Kulutusyhteiskunnasta vetäytymistä Nordlund suosittelee myös sosiaalisesti suhteellisen helppona ja hyväksyttynä ratkaisuna. Tähän liittyen Nordlundilla on myös ajatus Linkolan luonnonperintösäätiötä lievemmästä suojelu-ohjelmasta.

LN: Minäkin olen jo tottunut puupeltoihin, siinä mielessä on hyvä, että on luonnontilaisia vanhoja metsiä, jotta voi edes muistaa, millaisia metsät voisivat olla. Mutta minun toive on, että syntyisi omavaraisia talouksia, jotka liittyisivät yhteen, ja joilla olisi yhteinen intiaanioikeus, oikeus käyttöön muttei omistukseen. Maaseudulla on monia ihmisiä, jotka haluaisivat suojella jonkun paikan. Harmittavaa on, että hyvin paljon luonnonkohteita menee läpi haavin, koska suojelun ehdot ovat liian jyrkkiä. Esimerkiksi minä en voisi harjoittaa luontoa säästävää elämää suojellussa metsässä. Tarvittaisiin lievempi suojelu-ohjelma, jossa metsää esimerkiksi saisi käyttää luontaistalouteen, tai harjoittaa koneetonta maa- ja metsätaloutta. Samalla on tärkeää, että suojelukohdetta ei suoraan eikä välillisesti veroteta, kun se kerran ei ole voittoa tavoittelevassa talouskäytössä. Ihminen on luonnon osa, ei pidä luonnonsuojelulla hävittää ihmistä luonnosta, mahdollisuutta elää luonnonmukaista elämää.

TV: Kun Neuvostoliitto romahti, sentyyppinen sosialismi putosi pois vakavasti otettujen vaihtoehtojen joukosta. Jos jenkkityyppinen kapitalismi onnistuu romahtaan samalla lailla esimerkiksi finanssi- ja öljykriisin myötä, niin ehkä sentyyppinen kapitalismi putoaa pois. Silloin jää paljon enemmän tilaa muille mahdollisuuksille ajatella yhteiskuntaa. Vetäytymismallissa kannattaa muistaa, että näissä asioissa on myös toisinpäin aika iso inertia. Ei kapitalisminkaan ylläpitäminen ole helppoa, eikä kapitalismin vieminen. Nykyään se alkaa olemaan itsestäänselvää, mutta ei alkuunsa. Ja jos ajattelee joitakin Suomenkin syrjäalueita, niin toiseen maailmansotaan saakka esimerkiksi Lappi oli hyvin alkuperäiskunnossa. Tiettyä mielessä vasta nyt resistanssi siihen mitä keskustasta ja Euroopasta ja niin edelleen tulee alkaa olemaan poissa syrjäalueilta.

LN: Ehkä on mahdollista, että pohja tulee huokoiseksi. Eli kun valtiojärjestelmä on perustamisvaiheessa, niin sehän on hyvin tarkka ja keskusjohtoinen, se vetää kaiken yhden totuuden mukaan. Esimerkiksi terveydenhuolto pitää tiukan huolen siitä, että saa vallan kaikenlaisilta poppamiehiltä pois. Ja sitten vasta myöhemmin huomataan, että on tullut kyllä aika paljon tietoutta tuhottua ja että monipuolisuus on myöskin rikkaus. Kun valtiosysteemi on tämän laajennusvaiheen ylittänyt, se voi ihan rauhassa sivuuttaa tällaisia hassuja tyyppisiä kuin minua, joka ei sitten veroja maksa. Jos systeemi tekee siitä ison numeron, niin siitä on sille itselleen enemmän harmia. Eli nyt vallitsee yhteiskunnassa sellainen huokoisuus, jossa ihmiset voivat järjestäytyä ja tavallaan nauttia positiivisella tavalla työrauhasta, josta mä olen kyllä aikaisemmin sanonut, että tämä sallivuus on välivaihe. Kun resurssit tai rahavirtaukset tulevat niukkenemaan, sitten kyllä palataan siihen ankaraan yhtenäisyyden vaatimukseen.

TV: Mielestäni kulutusyhteiskunnasta poissiiirtymisen pakkokuvaus tai painokuvaus tekstissäso on varteenotettava. Esimerkiksi Linkolan kuvaama malli on aika realistinen. Mä luulen, että jonkun ympäristökatastrofien kautta ihmiset vois olla aika valmiitakin siihen, että no niin, pistetään Linkola tuonne päättään tästä.

LN: Mutta sillä ei enää korjata sitä tilannetta. Minunkin mielestä on se on tavallaan todennäköisin suunta. Mutta haluan itse toimia toiseen suuntaan. Mun mielestä Gorbatsovilla oli valtava merkitys, vaikka hän ei kai ole nykyään hyvässä huudossa Venäjällä. Hänellä ei valta noussut päähän, kuten Putinilla. Kun valtiolta loppuvat keinot pakottaa väestöä yhtenäisyyteen, sillä on kaksi vaihtoehtoa. Joko se käyttäytyy kuin Neuvostoliitto, vastustaa muutosta viimeiseen saakka niin, että tulee täydellinen väsähtäminen. Tai sitten, jos olisivat fiksuja ihmisiä, he löysentäisivät ohjaksia, eivät puutuisi kaikkeen, vaikka se olisi pikkusen laitonta. Mutta kun samalla ihmiset oppivat holhouksesta pääsemisen. Alasajo voi olla hallitumpi siirto kuin päin seinään ajaminen. Eihän esimerkiksi mulla ole mitään salametsästystä vastaan, mutta eettisesti pitää metsästä. Siksi minä käytän minun omia pyydyksiä, joilla tulee minimaalisesti verrattuna monofill-super-pyydyksiin. Mun katiskoihin tai rysiin verrattuna kaupan kiiltävä katiska on paljon tehokkaampi. Eli minä rajoitan itseäni ja vaikutustani ympäristööni. Mutta jos ihmisillä on infrapunakiikarit ja pystyvät pudottamaan linnun sadan metrin etäisyydeltä, heitä pitää rajoittaa. Jos se kontrolli ei tule itsestään niin on oltava järjestelmä. Mä pidän omaa toimintatapaani varsin vastuullisena, koska minunkin intressissä on välttää verenvuodatusta, jota yhteiskunnan hajoaminen saattaa tuoda mukanaan. Mutta vapaehtoinen itsensä rajoittaminen ei ole ihmisen vahvoja puolia ja tilanne muuttuu vielä pahemmaksi, jos yhteiskunnan olemassaolo edellyttää ihmisiltä vastuunsa unohtamista elämä- ja ammattivalinnoissaan.

TV: Antropologi David Graeber kuvaa kirjoituksissaan tilannetta Madagaskarilla, joka on ollut Ranskan siirtomaa ja sittemmin itsenäistynyt. Itsenäisellä valtiolla ei kuitenkaan ole juuri mitään resursseja, vaikka sinne on jäänyt vanha hallintokoneisto. Pääkaupungissa on virastoja ja keskushallinto. Maaseudulla ihmiset saavat olla rauhassa, kun vain kiltisti täyttävät kaikki lomakkeet ja lähettävät ne pääkaupunkiin. Jotain tällöisiä taskuja voi aina jäädä johonkin, vähän kummallisia välitiloja.

LN: Joo, mua on aina aika hyvin kohdeltu, esimerkiksi kun aion vallata metsää. Oleilin autioutilalla, jota mä käytin tukikohtana. Sinne tuli metsäpoliisi, joka kyseli, kuka minä olen ja mitä minä siellä teen ja sen jälkeen hän kyseli, miten minä elän. Mä sanoin, että marjoja, sieniä, kalaa. Se kyseli kalastuslupaa. Vastasin, että "ei ole", ja hän jatkoi, että "sinun pitää hankkia se, muuten tulee sakko". Minua rupeesi jo raivostuttamaan ja sanoin sitten, että "minä mietin jokaista puuta, mitä mä joudun kaatamaan. Mutta sillä rahalla, mitä mä maksan kalastusluvasta valtiolle, se tekee enemmän vahinkoa luonnolle kuin minä." Se oli ehkä hänelle vähän yllättävä vastaus. Sitten minä pyysin hänet sisään, kun mä olin just silloin kirjoittamassa pidempää tekstiä, josta sitten syntyi tämä julkaistu tiivistelmä. Olin hyvässä vedossa selittämään asioita ja se päättyi siihen että hän sanoi "Anna mulle sun henkilötiedot, minä maksan sun puolesta". Siihen vastasin, että "minä en halua, että toinen vastaa mun teoistani". Hän oli pitkään siellä, monta tuntia, ja hän nousi ja sanoi, että "kunnioitan kovasti moraaliasi ja jos olet ikinä pinteessä niin käänny mun puoleen". Hän tuli seuraavana päivänä uudesta, ja mä ihmettelin, että miksi, onko kuitenkin tullut jokin hankaluus. Mutta hän toi Lapissa eräoppaaksi opiskelevan tyyppiä, jolle hän sanoi "tänne sinun pitäisi tulla opiskelemaan näitä juttuja". Se tuli sitten aina välillä katsomaan, onko mulla oli uusia käsityötä. Silloin valmistin esimerkiksi käsin kudotun kalaverkon. Niin, mä siis kuulin vasta vuosia myöhemmin, että hän tiesi, että minä olen puuhaillut hänen alueellaan. Hän ei ole koskaan mulle mitään sanonut. Aika hyvin, miten viranomaiset ovat kohdelleet minua. Minä poikkean siinä mielessä anarkistikuvioista, että mulla ei ole mitään vihaa poliisia kohtaan, mä tunnen vallan loistavia poliiseja.

Ekoyhteisöllisyyden rajat

Nordlundin kirjan teksti löytyy netistä parinakin eri versiona. Se on myös käännetty saksaksi, venäjäksi ja englanniksi, ja englanninkielistä tekstiä on painettu Intiassa (<http://www.saded.in>). Suomenkielinen kirja on valmistettu Palladiumin vanhalla painokoneella, jonka jälki tekee jokaisesta kappaleesta yksilön. Nordlundille päätös kirjan julkaisemisesta ei ollut helppo, koska se tietää paperin kulutusta ja muutakin riesaa, kuten jonkinlaisen velvollisuuden osallistua keskusteluun ja seurata sitä. Nordlund joutuu muutenkin tasapainottamaan oman elämäntapansa ja sen kehittämisen vaatiman ajan ja halunsa saattaa ajatuksensa ja kokemuksensa muidenkin tietoon. Ennen omavaraiselämänsä Nordlund jopa kierteli pitämässä luentoja energian, työn ja rahatalouden teemoista. Kimmokkeen hän sai työllisyyskurssilta, jolla itsestään selvästi esitettiin, että työ mikä tahansa on eduksi yksilölle ja yhteiskunnalle.

LN: Olen pitänyt joskus luentoja kylällä ja myös lähikoulussa. Mut tunnetaan ja tiedetään, etten hulinoi. Olen räätälöinyt erilaisia luentoja erilaisiin tilaisuuksiin. Eli minä nautin siellä luottamusta ja olen pitänyt paljon luentoja Nurmeksen lukiossa, niiden joukossa on legendaarisia performanssejakin. Mä ajattelin silloin kun niitä tein, että tästä voisi tulla ongelmia. Kerroin esimerkiksi omista lääkekasvikokeiluista ja sanoin, että minä tein niitä asioita silloin kun mulla on terve olo eikä muista syistä. Tällaisista asioista mä puhuin erikoisluokan lapsille, joiden joukossa piti olla niin sanottuja häiriikkötyyppisiä. Heidän opettajansa sanoi, että "tehdään nyt se yks tunti ja katsotaan, miten ne jaksaa, kun ne ei jaksa". Hän esitteli minua luokassaan ja kertoi, että hän kävi museossa, jossa oli vanha intiaanipuku, jota hän halusi kosketella. "Sitten tuli vartija, joka kielsi. Ja tuossa on nyt semmonen tyyppi, jolla on tuollaisia vaatteita!". Silloin mä riisuin paidan, mulla ei ollut mitään sen alla, heitin sen hänelle ja kehoitin häntä näpelöimään sitä kunnolla. Se oli tietysti vähän hassu juttu, että luennoitsija seisoo siinä paljaalla yläkropalla. Myöhemmin mä kerroin, miten ajantaju muuttuu kun on pitkään yksin. Eräs takapenkkiäinen murisi jotain pilvestä. Siihen mä sanoin, "joo, sä oot oikeassa, se on hyvin samankaltainen tunne kuin polttaa hasista". Mutta mä sanoin myöskin, että tapauksilla on kuitenkin se ero, että pilvenpolttokokemus tulee väkisin, sillä murretaan sitä lukkoa väkisin. Yksin ollessa aikakokemus muuttuu jos se on tullakseen. Siinä onkin se ongelma. Ne kuuntelivat kuin enkelit. Mä myöhemmin kävin taas koulussa, ja opettaja sanoi, että vanhemmat olivat soittaneet. Ja minä vähän pelästyin että "jaaha, mitäs nyt," mutta he olivat kehuneet, "ensimmäisen kerran poika on kertonut koulusta jotain ja monta päivää". Käynneistäni tuli käytäntö, että mä voin milloin tahansa tulla. Opettajat vapauttavat heti tunteja luennoille. Vaikeistakin asioista voi siellä puhua. Mä puhuin aika runsassanaisesti, se rakentaa luottamuksellisen ilmapiirin, vaikka pukeudun vähän toisella tavalla. Siksi minusta ei tullut varmaankaan militantti-anarkisti, koska mä olen kohdannut tätä.

TV: Se on aika paljon kiinni rehellisyydestä, että on omalla linjallaan ja pitää siitä kiinni. Jos ei uhkaa ketään eikä kenenkään olemassaoloa, niin silloin periaatteessa voi syntyä myös luottamuksellisia välejä.

LN: Mulla on ollut kyllä myös negatiivisia kokemuksia yhteisöjutuista, esimerkiksi Rautavaaralla, jossa kokeiltiin ekoyhteisön perustamista. Se on hämmästyttävä, miten yksi tulija pystyy sotkemaan koko yhteisön tasapainon. Olin kokenut ikäviä juttuja Saksassa, jossa olin mukana sellaisessa verkostoprojektissa, ja harkitsin kertoa kokemuksistani silloin kun Keuruun ekokylä oli perusteilla. Kannattaa varoa esimerkiksi poliittista turismia ja sitoutumatonta rampaamista. Vaihtoehtohankkeethan yrittävät olla vaihtoehtoja tälle raa-alle ja kovalle yhteiskunnalle ja samalla menee helposti niiden itsesuojelukyky. Ei kehdata sanoa esimerkiksi mielenterveydellisesti huojuvalle, että tämä asia ei kuulu tähän pöytään. Joka tapauksessa monissa yhteisöissä on kova vaihtuvuus, koska eläminen niissä on henkisesti niin rankkaa.

TV: Miten sä tekisit sen nyt, jos sun olis pakko perustaa yhteisö?

LN: Siis ei nyt oikeastaan toisella tavallakaan. Mulla oli ennen käsitys, että yhteisöt kasvavat helposti liian nopeasti. Jotkut yhteisöt mainostivatkin, että tulkaa ja lisää paikkoja on. Se yhteinen päämäärä, että me halutaan ekologisesti elää on selvä, mutta kyllä se tiskivuoro jo sitten jakaa. Minä luulin, että yhteisön olisi hyvä kasvaa yhdellä ihmisellä kerrallaan. Siinä tavoitettaisiin aina valmis vakaus ennen kuin seuraava henkilö liittyy. Se, mitä minä en nähnyt on, että se ei toimi näin. Vaikka siinä on viis ihmistä, se kuudes pystyy sotkemaan välit täysin tai kylvämään eripuraa. Eläminen yhteisössä on koko ajan opeteltava uudestaan. Mun käsitys on myös, että ihmisen pitää olla aika kypsä, että hän pystyy näkemään oma roolinsa yhteisössä ja antamaan sille voimavaroja.

TV: Kun luontaiset kyläyhteisöt, joihin ihmiset olisivat kasvaneet ovat kadonneet, niin sitten ne pitää keinotekoisesti tehdä.

LN: Mutta mä luulen, että esimerkiksi tämä kasvaminen on hyvin mahdollista yksin. Mä suosittelisin ihmisille ennen kun ne menee yhteisöön, että ne eläisivät vuoden jossakin mummonmökissä. Siellä saa selkoa omista motiiveista. Onko se motiivi, että pyrit ekokylään se, että sä toivot, että toiset toteuttaa sinun unelmaa, koska sä olet itse siihen liian heikko. Sitä seuraa sitten pettymys. Ja sellainen ihminen ei pysty vuorovaikutuksessa antamiseen, koska hän odottaa saavansa. Hän ei ole ihan pyyteetön aikeissaan, ja siitä syntyvät just negatiiviset jutut. Sitä paitsi ajatus, että ekokylä olisi portti ekoelämään on minun mielestäni jonkinlainen vaihtoehtokulttuurin jäännös, ehkä romantisoinnista tai toiveajattelusta lähtöisin. Se ehdottomasti ylikorostaa yhteisöllisyyden merkitystä. Tietysti ajatellaan, että tämä nyky-yhteiskunta on yhteisö, jossa välittäminen on kadonnut. Sitten päätellään, että se vastalääke on just yhteisöllisyydessä. Nuoret on ehkä parempia arvioimaan tätä, koska heillä on vähemmän ennakkoluuloja. Esimerkiksi minulla on taakka vasemmistolaisuudesta, ja Saksassa vielä erityisesti natsi-Saksan perinnöstä. Meidän henkinen koti oli vielä ulkoparlamentaarinen oppositio eli 60- ja 70-lukujen opiskelijatoiminta, vaikka edustimme jo seuraavaa sukupolvea. Monille vasemmistolaisille on hyvin vaikea purkaa sitä käsitteistöä.

TV: Riittääkö se motivaatioksi, että tää järjestelmä ei kelpaa? Vai pitääkö olla jotain muuta positiivista?

LN: Joo, se on ehtona, että toisenlaisen yhteiselon pitää rakentua rakkaudesta eikä inhosta. Kokemukset yhteisöhankkeesta Rautavaaralla olivat, että jos ihminen haluaa nukkua kahteentoista, olla osallistumatta, sille pitää sanoa että on väärässä paikassa. Ja tosiaan niille ihmisille, joilla on henkinen epätasapaino tai eivät yksinkertaisesti tule toimeen keskenään ei kannata antaa liikaa mahdollisuuksia tärveltää hienoa yritystä. Siihen on ajoissa puututtava. Mä harjoitin sellaista linjaa, että katsotaan muutama päivä. Jos ongelma ei etene mihinkään, niin sitten nostan kissan pöydälle, ellei sitä joku muu ole jo tehnyt, ja sanon: "teillä kahdella on ongelma keskenänne, se vaikuttaa meihin kaikkiin, selvittäkää se." Se on tosi epäkiitollista hommaa. Enhän minä siinä pystynyt muuta kuin ihmissuhteita hoitamaan. Näihin poltetaan paljon energiaa, kunnes ollaan lopulta kyllästyneitä ... ei ikinä enää mitään yhteisöä! Kun olin oikein kyllästynyt ajattelin että seitsemän kilometriä on oikea välimatka ihmisten välillä, ei roikuta, tullaan vain silloin kun on annettavaa tai vaihdettavaa!